

UVIRALJKA PONOR NA PAPUKU

Uviraljka u ljetnom ruhu | Foto: Goran Rnjak

Goran Rnjak

Speleološki odsjek HPK Sv. Mihovil, Šibenik
Geonatura d.o.o., Zagreb

Ponor Uviraljka nalazi se na Papuku, izoliranom području krša na istoku Hrvatske razvijenom u trijaskim dolomitima i vapnencima. Planine Papuk i Krndija pripadaju slavonskom gorju koje ima središnji

geografski položaj u panonskom, nizinskom prostoru Slavonije. Na području PP Papuk istraženo je oko 30 speleoloških objekata (špilja i jama) uglavnom manjih dimenzija (do 20 m). Najdublja poznata jama u Parku

prirode Papuk, a i u cijelom istočnom dijelu Hrvatske je Suhodolka dubine -101 m. Najdulja je špilja Uviraljka u kojoj je istraženo 286 m kanala do dubine -36 m.

Uviraljka se nalazi na području zvanom Ponori, istočno od vrha Papuk (953 m.n.v.), uz makadamsku cestu koja vodi do vojne baze na vrhu. Pristupa joj se makadamskom cestom koja spaja Veliku i Slatinski Drenovac. Ulaz u ponor se nalazi u ponorskoj dolini, kod dijela ceste koji se razdvaja na dva dijela i spaja nakon 50-ak m, a udaljen je oko 30 m od ceste s njene sjeverne strane.

Na ulazu u Uviraljku je postavljena pločica s oznakom broj 42-80. Ulaz u ponor dimenzija je 2,5 x 4 m, nakon kojeg kanal postaje niži i uži te nakon 10-ak m dolazi do skoka od 7 m („Kiklopov skok“), koji vodi u dvoranu, dimenzija 3 x 6 m. Iz dvorane vode tri odvojka, od kojih dva u kanal „Klopka Novog zavjeta“ te jedan kanal u smjeru S koji se spušta u kanal „Stari zavjet“ duljine 47 m. „Stari zavjet“ je na dijelovima vrlo uzak (0,2 - 1,0 m širine) i iz njega se ulazi u splet špiljskih kanala. J-Z dio skreće prema S u dvoranu („Dvorana šišmiša“), dimenzija 2,5 x 10 m. Za dolazak u Dvoranu šišmiša treba se uspeti uskim i skliskim kanalom te provući između urušenih blokova. Prije Dvorane šišmiša, u smjeru S pruža se kanal koji s povremenim

suženjima dolazi u kanal „Put Sv. Janka“, a prema Z je uspon u kružni kanal („Vrtimirev trtičnjak“), koji završava uskim, neprolaznom kanalima. „Put Sv. Janka“ je uski (0,3 - 1 m širine), visoki kanal koji se preko još užeg i nižeg kanala „Regočevi sinusi“ spaja na „Stari zavjeta“. Ispod penja, kod račvanja prema dnu špilje, najčešće je hrpa guana ukoliko je ne ispere voda.

Voda koja ponire u špilju gubi se istasto već na ulazu da bi se opet pojavila u stropu kanala Klopka Novog zavjeta. Dalje teče do Starog zavjeta te kroz Regočeve sinuse nakon čega se spušta do najniže poznate točke ponora i gubi u neprolaznom suženju. Za prolazak ovog suženja bilo bi potrebno jako puno truda uloženog u kopanje, ali ne treba isključiti tu mogućnost.

Cjelokupnu špilju čini splet iznimno uskih, blatnih i teško prohodnih kanala. Najveći dio tih kanala čini petlju koja se zatvara smjerom Put sv. Janka - Regočevi sinusi - Stari zavjet, ali je prolazak kroz Regočeve sinuse i spoj na Stari zavjet iznimno težak i gotovo neprolazan. Kanali u kojima se stalo s istraživanjem završavaju

uskim pukotinama i/ili suženjima koja nisu prolazna bez dodatnog širenja.

Koordinate ulaza u ponor (HTRS): x=587546; y=5043091 z=810 m

Uviraljka se nalazi u CROspeleo bazi pod brojem HR00205, međutim predan je samo tlocrtni prikaz bez profila. Upravo iz tog razloga izrađen je novi, cjeloviti nacrt špilje prilikom čega su nacrtani i neki novi kanali pa su se promijenile i dimenzije objekta.

Morfološki gledano, Uviraljka se svrstava među kompleksne, razgranate speleološke objekte. Pukotinastog je oblika, sa prokapnicama, te je povremeni ponor.

Prvo zabilježeno speleološko istraživanje špilje proveli su 1990. Teo Barišić, Biljana Čakić i Zoran Stipetić. Tom prilikom spustili su se niz Kiklopov skok i došli u kanal Starog zavjeta gdje su stali na suženjima. Ukupno su prošli i nacrtali 96 m kanala.

Kasnije je Uviraljka postala često posjećivana, uglavnom zbog kolonije šišmiša koja u njoj boravi.

Ulazni dio | Foto: Goran Rnjak

Stari zavjet | Foto: Goran Rnjak

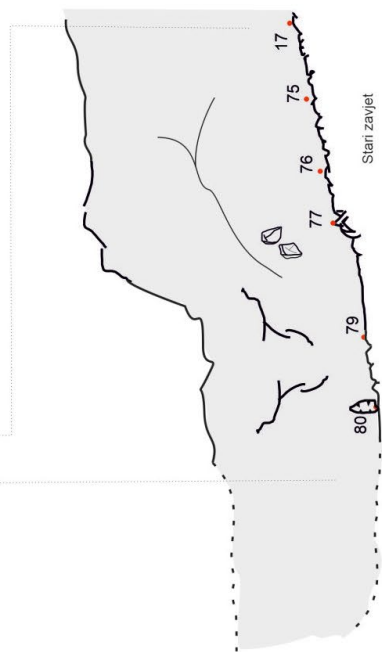
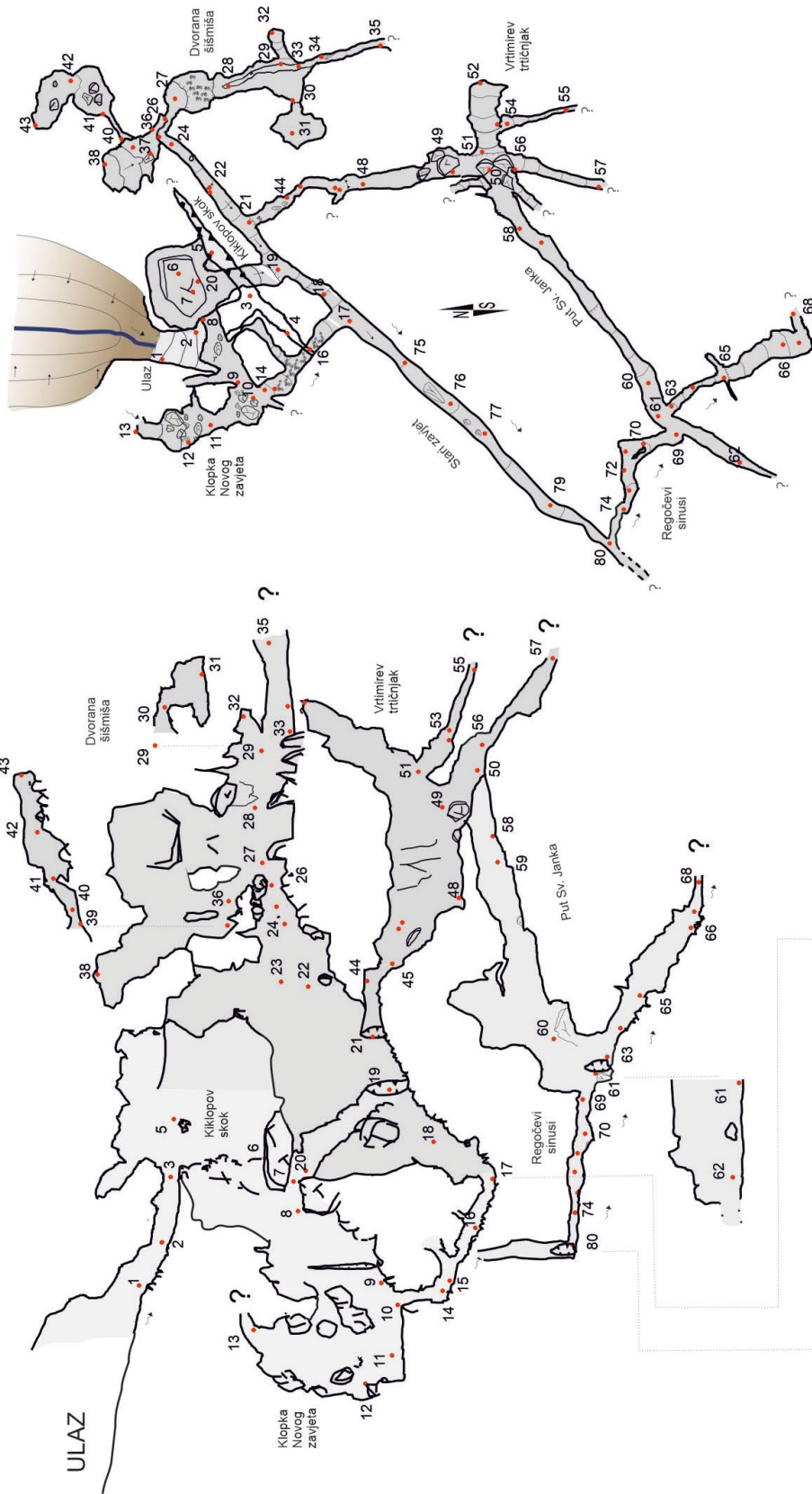
Uspon iz Starog zavjeta prema Dvorani šišmiša | Foto: Goran Rnjak

Put Sv. Janka | Foto: Goran Rnjak

Vrtimirev trtičnjak | Foto: Goran Rnjak

50 m

Ime objekta		Uvirajlika	
42	80	HTP/ISSB TM: 567546 5043091	Međunarodni kod: 809 m
Lokacija: PPT Papuk, Jankovac, Velika		Širina otvora: 286 m	Visina otvora: -39 m / 42 m
Imena izvora: SOS.MI. SOŽ. Geonatura		Teorija dubine: 229 m	Dimenzija ulaza: 2,5 x 4 m
Datum: 16.2.2022.		Mjerenje: G. Rnjak, S. Maleš	
Prethodna speleološka istraživanja: 1990. T. Barišić, Z. Šipčić, B. Čalik; 2004. D. Banaš, N. Babić, D. Ples, M. Lučić, J. Barišić, N. Bugjak, H. Štambur, M. Pavoni, V. Jakušević, M. Pater		Dijagram oznaka: G. Rnjak	

Myotis bechsteinii u Uviraljki | Foto: Goran Rnjak

Myotis mystacinus u Uviraljki | Foto: Goran Rnjak

Plecotus auritus u Uviraljki | Foto: Goran Rnjak

Rhinolophus hipposideros u Uviraljki | Foto: Goran Rnjak

Nedostatak cjelovitog speleološkog nacрта 2004. godine pokušava razriješiti speleološka ekipa koju su činili Dalibor Reš, Damir Basara, Helena Bilandžija, Jana Bedek, Jelena Godrijan, Marin Zanki, Marko Lukić, Martina Pavlek, Matej Faller, Nenad Buzjak, Neven Bočić, Predrag Rade, Stjepan Gal i Vatroslav Jakobović. Kompleksnost objekta i nezahvalno rješenje prikaza profila iznjedrilo je samo tlocrtni prikaz koji ostaje aktualan niz godina kasnije, odnosno do zime 2022. god. Kada Stipe Maleš i G. Rnjak kreću u još jednu crtačku akciju Uviraljke.

Uviraljku često posjećuje Stjepan Gal, rendžer i zaposlenik PP Papuk. Gal tijekom godina boravka i rada na Papuku pronalazi i istražuje brojne špilje i jame.

Ponor Uviraljka je uvršten i na popis međunarodno važnih podzemnih skloništa za šišmiše prema kriterijima UNEP/EUROBATS Sporazuma (DZZP 2014). Istraživanja šišmiša provedena su u više navrata u razdoblju od 1999. godine. Pri tom je potvrđena prisutnost vrsta veliki potkovnjak (*Rhinolophus ferrumequinum*), mali potkovnjak (*R. hipposideros*), velikouhi šišmiš (*Myotis bechsteini*), Brandtov šišmiš (*M. brandtii*), močvarni šišmiš (*M. dasycneme*), riječni šišmiš (*M. daubentonii*), riđi šišmiš (*M. emarginatus*), veliki šišmiš (*M. myotis*), brkati šišmiš (*M. mystacinus*), resasti šišmiš (*M. nattereri*) i smeđi dugoušan (*Plecotus auritus*). U srpnju 2004. mužjak kasnog noćnjaka (*Eptesicus serotinus*) uhvaćen je mrežom na ulazu te je pretpostavka da i ova vrsta povremeno koristi Uviraljku kao sklonište (Maleš i sur. 2020).

► Literatura

- Bočić, N. 2010: Geomorfologija krša Papuka – kap krša u srcu Slavonije. Portal Geografija.hr, <https://geografija.hr/geomorfologija-krsa-papuka-kap-krsa-u-srcu-slavonije/>
- Maleš, S., Rnjak, G., Rnjak, D. (2020): Ponor Uviraljka i jama Suhodolka u Parku prirode Papuk (Hrvatska) – važna podzemna zimovališta šišmiša. HYPUSUGO - Glasnik za istraživanje šišmiša Balkana, Godina V, Br. 2, 2020, 4-13 pp.
- Bočić, N. (2019): Krš - definicija, svojstva, distribucija. U: (G. Rnjak, ur.) SPELEOLOGIJA II. izmijenjeno i dopunjeno izdanje. Planinarsko društvo sveučilišta Velebit, Hrvatski planinarski savez, Hrvatska gorska služba spašavanja, Zagreb, 792 pp.
- DZZP, 2014. Updated List of internationally important underground sites for bats – Croatia.
- Državni zavod za zaštitu prirode (DZZP), Zagreb.

Uviraljka - a sinkhole on Papuk Mt

The sinkhole Uviraljka is located in Papuk Mt, an isolated karst area in the east of Croatia, developed in Triassic dolomites and limestones. The longest known cave in Nature Park Papuk, and in the entire eastern Croatia, is Uviraljka with its 286 m of length and 36 m of depth. The cave is made of a network of exceptionally narrow, muddy and difficult passages. Most of the cave channels make a loop which ends with the direction Put Sv. Janka - Regočevi sinusi - Stari zavjet, but the way through Regočevi sinusi and connection to the Stari zavjet is extremely difficult and almost impassable. The exploration ended in narrow cracks and fissures which need to be widened. Uviraljka is listed in the CROspeleo database under HR00205, although, a topographic map is given without the profile. This was the reason to make a new, complete map of the cave during which some new channels were surveyed as well, changing the dimensions of the cave.